KULUTTAJALIITTO
KONSUMENTFÖRBUNDET

LAUSUNTO 2.2.2023

EDUSKUNNAN VALTIONVARAINVALIOKUNNAN VEROJAOSTOLLE
sara.kuitunen@eduskunta.fi

KULUTTAJALIITON LAUSUNTO KANSALAISALOITTEESTA POLTTOAINEVERON ALENTAMISESTA
KAA 11/2021 VP

Kuluttajaliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua kansalaisaloitteesta ja kohteliaimmin esittää seuraavat näkemykset asiaan:

Kuluttajaliitto katsoo, että kansalaisaloitteessa on esitetty varteenotettava huoli monien kotitalouksien joutumisesta taloudellisesti erittäin vaikeaan asemaan arjen nousevien kustannusten johdosta. Aloite on tehty vuonna 2021, jolloin ei vielä tiedetty Venäjän aloittaman Ukrainan sodan vaikutuksista yleiseen talouskehitykseen. Aloitteen tekemisen jälkeen suomalaisten kotitalouksien taloudellinen tilanne on vaikeutunut merkittävästi. Kuluttajaliiton syyskuussa 2022 Aula Researchilla teettämän kuluttajaselvityksen mukaan kotitalouksien maksuvara on hyvin niukkaa tällä hetkellä. Viidennes vastaajista kertoi, että kuukausittaiset elinkustannukset eivät voisi nousta lainkaan nykyisestä ja 26 % puolestaan näki, että nousuvaraa on maksimissaan 100 euroa. Autolla ajamisesta oli jo syyskuussa säästänyt 39 % vastaajista (N= 1090). Arjen elinkustannusten nousu, erityisesti energiakustannusten, ruoan hinnan sekä piakkoin asuntolainojen korkojen nousu kurittavat kotitalouksia. Reaaliansioiden kehitys oli vuonna 2022 Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan heikointa 60 vuoteen. Tämä kehitys näkyy väistämättä kotitalouksien arjessa ja niin halukkuudessa kuin kyvyssäkin tehdä aiempaa kestävämpiä kulutusvalintoja, mikäli niitä ei saada tehtyä kuluttajille helpoiksi, ensisijaisiksi ja ennen kaikkea kohtuuhintaisiksi.

Samaan aikaan on selvää, että meidän on pienennettävä ilmasto- ja ympäristövaikutuksia lähtökohtaisesti kaikkialla ja kaikissa toiminnoissa yhteiskunnassa. Asuminen, ruoka ja liikkuminen ovat kotitalouksien ilmasto- ja ympäristövaikutuksien suurimpia lähteitä. Kuten aloitteessakin todetaan, liikenteellä on iso merkitys kokonaispäästöjen kehitykselle. Siksi on selvää, että myös liikenteen osalta on tehtävä toimenpiteitä, joilla päästöjä pyritään pienentämään. Henkilöliikenteen osuus liikenteen päästöistä on huomattava ja siksi myös tähän sektoriin on löydettävä toimenpiteitä, joilla voidaan vaikuttaa kehitykseen. Kuluttajaliitto katsoo, että taloudellisen ohjauksen keinot ovat yleisesti ottaen yksi tapa ohjata kulutusta ja käyttäytymistä ja liitto on kannattanut verotuksen muuttamista nykyistä enemmän kestäviä kulutusvalintoja tukevaksi niin ympäristö- kuin terveysperusteisestikin. Vero-ohjauksen tulisi kuitenkin lähtökohtaisesti tapahtua siten, että kestävämpien valintojen verotusta kevennetään muihin verrattuna. Samanaikaisesti on muistettava, että vero-ohjaus ei voi toimia ainoana keinona, vaan siihen on yhdistettävä muita tehokkaita ohjaus- ja tukikeinoja, joilla kestävämmistä valinnoista tehdään kuluttajille ensisijaisia, saavutettavia sekä kohtuuhintaisia. Liikenteen osalta tämä tarkoittaa esimerkiksi uusien autojen hankinnan tukemista (oikein kohdennettuna), työmatkavähennyksiä, vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluinfrastruktuurin kehittämistä huomioiden Suomen erityisolosuhteet (pitkät välimatkat, sääolosuhteet jne.) ja julkisen liikenteen saavutettavuuden ja saatavuuden parantamista. Kuluttajaliitto yhtyy tältä osin kansalaisaloitteessa esitettyyn näkemykseen siitä, että tällä hetkellä polttomoottoriautot ovat monille välttämättömiä työssäkäynnin ja arjen sujumisen näkökulmasta.

Kuluttajaliitto ry Konsumentförbundet rf
The Consumers' Union of Finland
Ritarikatu 1 B, 00170 Helsinki | +358 9 454 2210 | info@kuluttajaliitto.fi | kuluttajaliitto.fi

KULUTTAJALIITTO
KONSUMENTFÖRBUNDET

LAUSUNTO 2.2.2023

Verojen suuri osuus polttoaineiden hinnasta on omiaan aiheuttamaan tyytymättömyyttä kuluttajissa. Toisaalta tämä mahdollistaa kuluttajien taloudellisen ohjaamisen paremmin kuin monissa muissa tuotteissa, joissa verojen osuus on pienempi. Kuluttajaliitto katsoo, että polttoaineiden verotusta tulee tarkastella osana laajempaa liikenteen päästövähennyksiä koskevaa kokonaisuutta, jossa ohjaavien ja tukevien toimien tulee olla tasapainossa ja huomioida suunniteltujen toimien vaikutukset kotitalouksille erityisesti nykyisessä vaikeassa taloustilanteessa. Kokonaisuuden yleisen hyväksyttävyyden saavuttaminen edellyttää sitä, ettei laajoille kuluttajaryhmille aiheudu kohtuuttomia vaikeuksia arjessa ja että kaikilla on aito mahdollisuus osallistua ja tehdä kestäviä valintoja.

Kuluttajaliiton näkemyksen mukaan kotitalouksia rasittavia veronkorotuksia ei tule tällä hetkellä tehdä ellei samanaikaisesti pystytä huolehtimaan riittävistä tukevista toimenpiteistä. Kansalaisaloitteen mukainen polttoaineverotuksen keventäminen johtaisi siihen, että pientuloiset kuluttajat olisivat tyytyväisempiä, autoilu saattaisi lisääntyä (vrt. aiemmin autoilun vähentämisestä kerrottu) ja kestävyyssiirtymä viivästyä. Toisaalta myös hyvätuloiset kuluttajat saisivat verohyödyn itselleen. Mikäli veroa ei alenneta (ja etenkin jos veronkorotuksia jatketaan) moni kuluttaja joutuu taloudellisesti nykyistä ahtaammalle, työssäkäynti voi vaarantua ja arjen sujuvuus heikentyä autoilun vähentämisen myötä. Yksi vaihtoehto olisi myös verotuksen pitäminen ennallaan ja kohdennettujen tukien luominen pienituloisimmille kuluttajille. Kuluttajaliitto ei ota suoraa kantaa lakialoitteen kannatettavuuteen. Sen sijaan liitto peräänkuuluttaa koko liikenteen siirtymätoimia koskevan kokonaisuuden arvioimista kuluttajien näkökulmasta tämänhetkinen vaikea taloustilanne huomioon ottaen. Osana tätä arviointia myös verotuksen määrää ja osuutta tulee tarkastella kriittisesti sekä ympäristölliset että taloudelliset näkökulmat huomioiden.

Kuluttajaliitto ry

Tiina Vyyryläinen
vaikuttamistyön päällikkö, OTK